

_Lotta _Malm _Nilsson

__PULS __SO åk #4

_Arbetsbok

_Överförd från första upplagan

utgiven av _Natur & _Kultur med

__ISBN #978-#91-#27-#45740-#9

_Specialpedagogiska skolmyndigheten

#2023

_Volym ett av sex

_Till punktskriftsläsaren

.....

é _Svara med att skriva sida och
uppgiftens nummer först.

_Uppgifternas nummer står i
marginalen så du kan söka efter
dem där.

é _I din bok är listor markerade med
#1 #2 #3 eller a b c. _Det betyder
att du ofta kan svara med en
siffra eller bokstav.

é _Till några uppgifter behöver du
rita på svällpapperskartor.

é _Ibland behöver du använda
svällpappersbilder från
grundboken.

_Lycka till!

_Skicka gärna dina synpunkter på
anpassningen av denna bok till
anpassningsfunktionen~àspsm.se

__Fullständigt innehåll
 ::::::::::::::::::::::::::::::::::

__Siffran inom parentes hänvisar till
 förlagans sidor.

__Volym ett
 ::::::::::::::::::::::::::

__Till punktskriftsläsaren .....__I
 __Leva tillsammans (#3).....#1
 __Demokrati (#5).....#10
 __Förenta __Nationerna, __FN (#9) ..#25

__Volym två
 ::::::::::::::::::

__Till punktskriftsläsaren .....__I
 __Förenta __Nationerna, __FN
 (forts.) (#11).....#34

__Iii

_Kartor beskriver världen (#13) ..	#41
_Vi bor i _Sverige (#17)	#59
_Volym tre	
::::::::::::::::::::::::::::::::::::	
_Till punktskriftsläsaren	_I
_Sveriges naturresurser (#22)	#74
_Vikingatiden (#32)	#108
_Volym fyra	
::::::::::::::::::::::::::::::::::::	
_Till punktskriftsläsaren	_I
_Vikingatiden (forts.) (#35)	#121
_Vad är religion? (#42)	#153
_Volym fem	
::::::::::::::::::::::::::::::::::::	
_Till punktskriftsläsaren	_I
_Medeltiden _Del #1 (#45)	#167
	_Iv

_Volym sex

.....

_Till punktskriftsläsaren ....._I

_Medeltiden _Del #2 (#59) .....#219

:::: #3 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Leva tillsammans

::

_Klasskamrater

_Bråk och konflikter

::

s. #8--#11

#1. _Para ihop begreppen a--d med

rätt förklaring #1--#4.

a) hänsyn

b) konflikt

c) anklaga

d) ursäkt

#1. visa att man ångrar sig

#2. när några inte kan komma

överens

#3. omtanke, tänka på att inte

störa eller skada andra

#4. att påstå att någon är

skyldig

#3

#2

#2. _Alla som går i en klass

behöver hjälpas åt för att klassen ska fungera bra. _Markera de saker som du tycker är viktigast.

a) hitta på lekar där många kan vara med

b) vara ärliga

c) samarbeta

d) respektera varandra

e) vara hjälpsamma

f) visa hänsyn

g) lyssna på varandra

#3

#3

#3. _Ibland händer det saker som gör att två personer blir arga på varandra. _Ge ett exempel på en sådan händelse. ---

#4. _Hur skulle det kunna låta när en av personerna i ditt exempel ber den andra om ursäkt? ---

#3

#4

:::: #4 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Olika sätt att umgås

_När det inte fungerar i skolan

eller hemma

::

s. #12--#15

#1. _Para ihop begreppen a--d med

rätt förklaring #1--#4.

a) förtal

b) skolsköterska

c) skolkurator

d) anonym

#1. person som kan ge råd och
hjälp i sociala frågor

#2. person som inte avslöjar vem
den är

#3. person som arbetar för att
elever ska må bra

#4. att tala illa om en person
för att på något sätt skada
personen

#2. _Det kan vara lättare att
förstå hur en annan person känner
om man är i samma rum, än om man
skriver meddelanden till varandra.

_Varför? ---

#3. _Vilka risker finns med att
chatta med någon okänd? ---

#4

#7

#4. _I skolan finns flera vuxna att
prata med. _Vilka av dessa finns
på din skola? _Markera.

- a) lärare
- b) psykolog
- c) fritidsledare
- d) kurator
- e) skolsköterska
- f) annan: ---
- g) rektor
- h) biträdande rektor

#5. _Hur kan du hjälpa, om du märker att någon i din klass har det jobbigt på något sätt? ---

#6. _Hur använder du internet?

_Vilka spelforum, chattforum eller sociala medier är du inne på?

_Vilket använder du mest? _Vad tycker du är bra med den sidan?

_Berätta. ---

| bris.se

|

| _Telefonnummer: #116 #111

::: #5 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Demokrati

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Att bestämma tillsammans

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #18--#19

#1. _Vilka hör ihop? _Para ihop

begreppen a--d med rätt förklaring

#1--#4.

a) demokrati

b) diktatur

c) kompromiss

d) diskrimineras

#1. när någon blir sämre

behandlad, på grund av hudfärg,
religion eller annat

#2. en överenskommelse där alla
är tillräckligt, men inte helt,
nöjda

#3. när en ledare eller liten
grupp bestämmer över resten av
befolkningen

#4. folkstyre, där alla får vara
med och bestämma

#5

#11

#2. _Skriv tre exempel som passar i varje lista.

a) _Demokrati betyder att ...

b) _Diktatur betyder att ...

#3. _Den som vill föra fram en åsikt vill höras. _Hur gjorde den som ville tala i _Aten för #2500 år sedan, för att folk skulle lyssna? _Hur gör du? ---

:::: #6 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Demokrati i vardagen

::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #20--#21

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

- a) förening
- b) åsikt
- c) möte
- d) diskutera

#1. en grupp människor samlas en stund för att diskutera gemensamma frågor

#2. att prata med varandra och höra vad alla tycker

#3. i en sådan finns människor som har gemensamma intressen

#4. en uppfattning i en fråga

#2. _Läs beskrivningarna om olika möten på skolan. _Vilka rubriker passar till beskrivningarna?

a) _En klass pratar om sådant som rör klassen och hela skolan.

_Beslut fattas genom direkt demokrati. ---

b) _En grupp elever från olika klasser pratar om sådant som rör hela skolan. _Beslut fattas genom representativ demokrati. ---

#3. _Ge två exempel på sammanhang
då det passar bra att använda sig
av direkt demokrati. ---

#4. _Ge två exempel på sammanhang
då det passar bra att använda sig
av representativ demokrati. ---

#5. _Jämför direkt demokrati med
representativ demokrati. _Vilka
fördelar och nackdelar kan du se
med de olika systemen? _Berätta
och förklara. ---

::: #7 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Så här håller ni ett möte

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #22--#23

#1. _Fyll i de ord som saknas.

a) _De som röstar på det förslag
som får flest röster är i ---.

b) _De som röstar på det förslag
som får minst antal röster är i
---.

#2. _Lös ordflätan. _Efter varje ledtråd står hur många bokstäver ordet ska ha och första bokstaven.

#1. _Den person som håller ordning under mötet. #10 första bokstaven är o.

#2. _Den person som skriver ner det som beslutas under mötet. #11 första bokstaven är s.

#3. _Där står allt som beslutas under mötet. #9 första bokstaven är p.

#4. _Den person som kontrollerar att allt i protokollet har blivit rätt. #9 första bokstaven är j.

#5. _Alla får säga sin åsikt, genom att räcka upp handen eller skriva på en lapp. #5 första bokstaven är r.

#6. _Lista med dem som väntar på sin tur att prata. #10 första bokstaven är t.

#7. _En lista över det som ska diskuteras på mötet. #10 första bokstaven är d.

#3. _Vad skulle kunna bli bättre i
din klass eller skola?

_Föreslå en förändring och
förklara varför du tycker ditt
förslag är viktigt.

_På vilket sätt skulle klassen
eller skolan bli bättre?

_För vem eller vilka blir det
bättre? _Skriv och berätta. ---

:::: #8 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Kamp för demokratin

::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #24--#25

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) tolerans

b) _Baltikum

c) apartheid

d) orättvisa

#1. länderna _Estland, _Lettland
och _Litauen

#2. förmåga att respektera andras
åsikter, även om man inte gillar
dem

#3. när personer inte behandlas
lika

#4. politik som diskriminerar
människor på grund av hudfärg

#2. _Om man vill protestera finns
det många olika sätt att göra det
på.

a) _Hur protesterade människorna i
_Estland mot de sovjetiska
ledarna? ---

b) _Hur protesterade andra länder
mot den apartheid som pågick i
_Sydafrika? ---

c) _Nämn något annat sätt att
protestera på som du känner till.

- #3. _På vilket sätt användes sociala medier i _Nordafrika under den arabiska våren? ---
- #4. _Vissa ledare låter inte befolkningen i landet vara med och bestämma. _Varför? ---
- #5. _Vad behöver folket i ett demokratiskt land tänka på för att demokratin ska fortsätta fungera på ett bra sätt? _Ge exempel. ---

:::: #9 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Förenta _Nationerna, ___FN

::

_Sverige -- ett land i världen

::

s. #28--#29

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

- a) global
- b) tradition
- c) asyl
- d) flykting

- #1. rätt för flykting att vistas
i ett land
- #2. människa som flyr
- #3. omfattar, gäller, hela
jordklotet
- #4. något som alltid görs på
samma sätt

#2. _ Mellan åren #1850 och #1930

flyttade över en miljon människor
från _Sverige till _Nordamerika.

_Varför? ---

#3. _ Skriv tre maträtter som du vet

har kommit till _Sverige från
andra länder. ---

#4. _ Världens länder blir alltmer

beroende av varandra. _ På vilket
sätt? ---

#5. _I dag finns många människor i världen som flyttar till nya länder för att livet i hemlandet är för svårt. _Ge minst två exempel på varför människor lämnar sina hemländer. ---

#6. _Trender, som mode och musik, sprids snabbt över världen. _På så sätt påverkas vi av andra länders kulturer. _Ge exempel på vilka länder du är påverkad av och på vilket sätt? ---

:::: #10 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Världens länder samarbetar i ___FN
::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #30--#31

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) organisation

b) vaccin

c) slaveri

d) yttrandefrihet

#1. rätt att sprida åsikter till
andra

#2. system där personer är ofria
och utan rättigheter

#3. läkemedel som skyddar mot
sjukdomar

#4. stor grupp med ett gemensamt
mål

#2. ___FN, _Förenta _Nationerna, är en organisation där världens länder samarbetar. _Fyll i faktalistan om ___FN.

___FN -- _Förenta _Nationerna

- a) ___FN bildades år ---.
- b) ___FN består av --- länder.
- c) ___FN har sitt högkvarter i ---.
- d) ___FN:s viktigaste uppgifter är (skriv #2 stycken): ---

#3. _Vad gör ___FN:s soldater?

_Markera för det påstående som stämmer.

a) ___FN:s soldater krigar i sitt högkvarter.

b) ___FN:s soldater iakttar och bevakar vad som händer i krig.

#4. _Hur arbetar ___UNICEF för att stoppa spridningen av farliga sjukdomar? ---

#5. ___FN:s deklARATION om de
mänskliga rättigheterna innehåller
#30 artiklar. _Välj en av de
artiklar som du tycker är särskilt
viktiga. _Varför tycker du det?
_Berätta. ---

_Lotta _Malm _Nilsson

__PULS __SO åk #4

_Arbetsbok

_Överförd från första upplagan

utgiven av _Natur & _Kultur med

__ISBN #978-#91-#27-#45740-#9

_Specialpedagogiska skolmyndigheten

#2023

_Volym två av sex

_Till punktskriftsläsaren

.....

é _Svara med att skriva sida och
uppgiftens nummer först.

_Uppgifternas nummer står i
marginalen så du kan söka efter
dem där.

é _I din bok är listor markerade med
#1 #2 #3 eller a b c. _Det betyder
att du ofta kan svara med en
siffra eller bokstav.

é _Till några uppgifter behöver du
rita på svällpapperskartor.

é _Ibland behöver du använda
svällpappersbilder från
grundboken.

_Lycka till!

_Skicka gärna dina synpunkter på
anpassningen av denna bok till
anpassningsfunktionen~àspsm.se

_Innehåll volym två
 ::

_Siffran inom parentes hänvisar till
 förlagans sidor.

_Till punktskriftsläsaren ....._I

_Förenta _Nationerna, __FN
 (forts.) (#11).....#34

_Kartor beskriver världen (#13)..#41

_Vi bor i _Sverige (#17).....#59

:::: #11 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Samarbete för barns bästa

::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #32--#33

#1. _Para ihop begreppen a--d med

rätt förklaring #1--#4.

a) diskriminera

b) våld

c) tortyr

d) funktionsnedsättning

#1. plågsam behandling, för att
få information

#2. begränsning av någons
psykiska eller fysiska förmåga

#3. behandla en viss grupp eller
person orättvist

#4. misshandel, att göra någon
fysiskt illa

#2. _ Vilket år antogs __ FN:s

barnkonvention? ---

#3. _ Välj fem punkter i __ FN:s

barnkonvention, som du tycker är

särskilt viktiga. _ Skriv dem. ---

#4. _ Vilka bestämmelser gäller för

att en vara ska få märkas med

_ Fairtrade? _ Ge tre exempel. ---

#5. _När barn arbetar finns det andra saker som de inte hinner göra, saker som de egentligen har rätt till. _Berätta om några saker du tror barn som arbetar inte hinner med att göra på dagarna. _Varför är det viktigt för barn att få göra dessa saker? ---

::: #12 ::::::::::::::::::::::::::::::

_De globala målen

::: :::::::::::::::::::::::::::::: '

s. #34--#35

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

- a) hållbar
- b) engagemang
- c) ojämlikheter
- d) främja

#1. intresse, deltagande

#2. hjälpa fram

#3. som inte förstör eller
förstörs

#4. när olika grupper inte har
samma rättigheter

- #2. _ Vilket år beslutade ___FN om de
#17 globala målen? ---
- #3. _ Vad innebär hållbar
utveckling? ---
- #4. _ De globala målen finns för att
fyra saker ska uppnås till år
#2030. _ Vilka är det? ---
- #5. _ Alla behöver hjälpas åt om vi
ska lyckas nå de globala målen.
_ Vad kan du och din familj göra?
_ Vad kan skolan och din kommun
göra? _ Skriv en lista med exempel
på sådant som skulle hjälpa världen
att nå de globala målen. ---

:::: #13 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Kartor beskriver världen

::

_Kartor är viktiga

::

s. #38--#39

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) jordglob

b) satellit

c) poler

d) __GPS

- #1. föremål som åker runt jorden
i en bana
- #2. jordklotets nordligaste och
sydligaste punkter
- #3. system som använder
satelliter för att tala om var du
är
- #4. rund modell av jordklotet,
som går att snurra

#2. _Vad är det som gör att en
platt karta aldrig kan vara helt
sann? ---

#3. _Ibland kan det vara en fördel
att använda en digital karta.

_Ge två exempel på fördelar.

a) ---

b) ---

#4. _Jämför de två kartorna över
_Gotland.

=== _Bildbeskrivning =====

#2 kartor av _Gotland, som är en ö
i _Östersjön:

é _Gotland #1500-tal: _Här har

_Gotland en oval form. _Här finns
staden _Visby och områdena

_Vestragarn och _Hoburg utsatta.

_Längst i norr finns ön _Fårö.

_På kartan finns små teckningar av
hus och träd.

é _Gotland #2000-tal. _Här visas
_Gotland som en ö som är smal i
norr och söder och bredare i
mitten. _Här finns staden _Visby
och flera små mindre samhällen
som: _Fårösund, _Slite, _Roma,
_Klintehamn, _Ljugarn, _Hemse och
_Burgsvik. _Längst i norr finns ön
_Fårö och längst i söder området
_Hoburgen. _Här finns också
utflyktsplatserna: _Lummelunda,
_Kneipbyn, _Ullahau, _Digerhuvud
och _Lilla och _Stora _Karlsö.

_Vilka likheter och skillnader
hittar du? _Varför är kartorna
olika trots att de visar samma
plats, tror du? ---

::: #14 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Kartan är en bild

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::

s. #40--#41

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

- a) skalstreck
- b) kompass
- c) väderstreck
- d) kompassros

- #1. det håll åt vilket något
ligger: norr, öster, söder, väster
- #2. verktyg som visar väderstreck
- #3. symbol/bild som visar
riktningen för väderstrecken
- #4. linje som visar hur långt ett
avstånd på kartan är i
verkligheten

#2. _På en karta syns inte alltid
alla de sjöar, vägar eller städer
som finns i verkligheten. _Varför
inte? ---

#3. _Se svällpappersbild.

_Här är en karta över

_Västmanland. _Använd skalstreck
och räkna ut hur långt det är i
verkligheten mellan orterna.

_Börja med att mäta hur långt det
är på kartan, med en linjal.

_Använd sedan skalstreck när du
räknar ut hur långt det är i
verkligheten.

a) _Från _Köping till _Västerås

avstånd med linjal: ---

avstånd i verkligheten: ---

b) _Från _Nora till _Arboga

avstånd med linjal: ---

avstånd i verkligheten: ---

c) _Från _Kopparberg till _Arboga

avstånd med linjal: ---

avstånd i verkligheten: ---

::: #15 ::::::::::::::::::::::::::::::

#4. _Se svällpappersbild.

a) _Skriv in beteckningarna för de fyra väderstrecken (_N, _S, _Ö, _V) på rätt plats runt kompassrosen.

b) _Sätt också ut nordöst (__NÖ), sydöst (__SÖ), sydväst (__SV) och nordväst (__NV).

| _Nordöst är mellan norr och
| öster.

| _Sydöst är mellan söder och
| öster.

| _Sydväst är mellan söder och
| väster.

| _Nordväst är mellan norr och
| väster.

#5. _Stämmer eller stämmer inte?

_Använd kartan över _Västmanland
på förra sidan för att ta reda på
svaren. _Svara s för stämmer eller
svara ej för stämmer inte.

a) _Fagersta ligger öster om

_Arboga. ---

b) _Sala ligger norr om _Västerås.

---

c) _Nora ligger sydväst om

_Lindesberg. ---

d) _Kopparberg ligger nordväst om

_Fagersta. ---

e) _Mälaren ligger i sydöstra

delen av _Västmanland. ---

#6. _Se svällpappersbild.

_Titta på kompassrosen från
uppgift #4. _Ta hjälp av en
kartbok för att hitta namn på
geografiska platser som är
placerade i de olika väderstrecken
från en plats du väljer.

:::: #16 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Att hitta på kartan

::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #42--#43

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

- a) karttecken
- b) höjdkurvor
- c) longitud
- d) latitud

#1. streck på karta som går från nordpol till sydpol, längdgrad

#2. symboler på karta för exempelvis skidspår, väg, vattendrag

#3. streck på karta som går runt jorden på bredden, breddgrad

#4. ritas med ringar på kartan för att visa höjdskillnader

#2. _Nyckeln till kartan hjälper
den som läser kartan att förstå
kartan rätt. _Vad berättar den?

#3. _Se svällpappersbild.

_Vad betyder symbolerna på kartan?

_Välj fem symboler som finns på
kartan.

a) ---

b) ---

c) ---

d) ---

e) ---

#4. _Gör uppdrag om rutnät till en
klasskamrat. _Använd bilden i
boken, sidan #43. _Skapa uppgifter
som till exempel: _I vilken ruta
finns väskan? _Vad finns i ruta
_C:#2? ---

::: #17 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Vi bor i _Sverige

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Sverige på kartan

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #48--#49

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) ekvatorn

b) huvudstad

c) halvklot

d) _Norden

#1. hälften av ett klot

#2. tänkt stor cirkel runt

jordens mitt

#3. länderna _Sverige, _Norge,

_Finland, _Danmark, _Island

#4. den ort i ett land där de som

styr finns

#2. _Visa dessa delar på en

jordglob:

a) _Sydpolen

b) _Nordpolen

c) ekvatorn

d) norra halvklotet

e) södra halvklotet

#3. _Det finns sju världsdelar i

världen. _Skriv deras namn.

_Exempel: _Antarktis

#4. _I vilken världsdel ligger

_Sverige? ---

#5. _Beskriv en plats som du har varit på. _Var ligger den geografiskt? _Ta hjälp av det du har läst på uppslaget "_Sverige på kartan". _Visa också på en egen kartbild. ---

::: #18 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Olika sätt att dela in _Sverige

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::

s. #50--#51

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

- a) dialekt
- b) län
- c) regering
- d) kollektivtrafik

- #1. styrelsen för ett land
- #2. sätt att tala ett språk på i
en del av ett land
- #3. ett sätt att resa många
tillsammans
- #4. geografiskt område som
kontrolleras av en länsstyrelse

#2. _Sverige har tre landsdelar.

_Markera deras ungefärliga gränser
på kartan och skriv namnen. ---

#3. _Nämn några uppgifter som
kommunerna ansvarar för. ---

#4. _Kommuner kan samarbeta i
regioner. _Skriv några uppgifter
som regionerna kan ansvara för.

#5. _Var bor du? _Använd de begrepp
du har lärt dig, och beskriv den
plats där du bor. _Var i landet
ligger den? _Begrepp du kan
använda är landsdel, landskap,
län, region och kommun. ---

::: #19 :::~::~

_Vi är fler än #10 miljoner

:::~::~

s. #52--#53

#1. _Para ihop begreppen a--d med

rätt förklaring #1--#4.

- a) invånare
- b) tätbefolkat
- c) glesbefolkat
- d) kust

- #1. få invånare på stor yta
- #2. del av land som gränsar mot hav eller stor sjö
- #3. många invånare på liten yta
- #4. person som bor i ett visst område

#2. _Är området tätbefolkat eller glesbefolkat?

a) _Norrlands inland ---

b) _Norrlands kust, _Svealand och _Götaland. ---

#3. _Vad heter _Sveriges tre största städer?

#1. ---

#2. ---

#3. ---

#4. _Vad är en tätort? ---

#5. _Varför räknas _Sverige som ett rikt land? _Ge två exempel. ---

#6. _Är det glesbefolkat eller
tätbefolkat där du bor?

_Varför bor många människor där
du bor?

_Eller varför bor det inte så
många människor där? _Berätta.

::: #20 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Namngeografi

_Sveriges landskap

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

_Använd kartan till grundbokens sida

#50.

#1. _Öva på _Sveriges landskap.

::: #21 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Namngeografi

_Städer i _Sverige

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

_Använd kartan till grundbokens sida

#52.

#1. _Öva på _Sveriges städer.

#2. _Markera platsen där du bor.

_Lotta _Malm _Nilsson

__PULS __SO åk #4

_Arbetsbok

_Överförd från första upplagan

utgiven av _Natur & _Kultur med

__ISBN #978-#91-#27-#45740-#9

_Specialpedagogiska skolmyndigheten

#2023

_Volym tre av sex

_Till punktskriftsläsaren

.....

é _Svara med att skriva sida och
uppgiftens nummer först.

_Uppgifternas nummer står i
marginalen så du kan söka efter
dem där.

é _I din bok är listor markerade med
#1 #2 #3 eller a b c. _Det betyder
att du ofta kan svara med en
siffra eller bokstav.

é _Till några uppgifter behöver du
rita på svällpapperskartor.

é _Ibland behöver du använda
svällpappersbilder från
grundboken.

_Lycka till!

_Skicka gärna dina synpunkter på
anpassningen av denna bok till
anpassningsfunktionen~àspsm.se

_Innehåll volym tre

.....

_Siffran inom parentes hänvisar till
förlagans sidor.

_Till punktskriftsläsaren ....._I

_Sveriges naturresurser (#22)....#74

_Vikingatiden (#32).....#108

::: #22 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Sveriges naturresurser

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Väder och klimat

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #58--#59

#1. _Para ihop begreppen a--d med rätt förklaring #1--#4.

- a) årstider
- b) _Nordpolen
- c) medeltemperatur
- d) havsström

- #1. genomsnitt av temperatur som har mätts under längre tid
- #2. jordens nordligaste punkt
- #3. stora mängder havsvatten som strömmar i en viss riktning
- #4. fyra olika perioder på året, med olika klimat

#2. _Stämmer eller stämmer inte?

_Svara s för stämmer eller svara
ej för stämmer inte.

a) _Väder är det som gäller just
nu och några dagar framåt. ---

b) _Klimat är det genomsnittliga
vädret under en längre period. ---

c) _Det regnar mer vid kusten, än
inne i landet. ---

d) _Vintern är kallast vid kusten.
---

e) _Alla djur och växter trivs i
hela _Sverige. ---

f) _Årstiderna är olika på olika platser i landet. ---

g) _Vintrarna är kallare och längre i södra _Sverige. ---

#3. _Vad är _Golfströmmen? ---

#4. _Hur påverkar _Golfströmmen klimatet i _Sverige? ---

#5. _Sverige har vi fyra årstider.

_Beskriv årstiderna där du bor.

_Ta med till exempel hur långa de är, temperatur, nederbörd och växtlighet. ---

::: #23 :::::~::~:

_Naturtyper i _Sverige

:::~::~:

s. #60--#61

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) barrskog

b) lövskog

c) bördig jord

d) kalfjäll

#1. den del av ett fjäll som
ligger ovanför trädgränsen

#2. näringsrik jord, bra för
odling

#3. skog med exempelvis björk,
asp, lind, lönn

#4. skog med exempelvis gran och
tall

#2. _Vilka ord hör ihop med vilken

naturtyp a--d?

_Naturtyp

a) skog

b) odlingsmark

c) fjäll

d) vatten

_Ord

sjö

kalfjäll

bördig

jord

gran

våtmark

platt mark

berg

tall

- #3. _ Vilken är den vanligaste naturtypen i _Sverige? ---
- #4. _Var i _Sverige finns de största skogsområdena? ---
- #5. _Vad är en bergskedja? ---
- #6. _Ge fyra exempel på olika vattendrag. ---
- #7. _Välj en av _Sveriges naturtyper. _Beskriv den med hjälp av geografiska begrepp. _Förklara var naturtypen finns och hur det ser ut där. ---

::: #24 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Vad använder vi skogen till?

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::

s. #62--#63

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) naturreservat

b) avverka

c) gallra

d) planta

- #1. litet träd, som inte hunnit
växa sig stort
- #2. att hugga ner träd för att
använda virket
- #3. område där naturen skyddas
från människan
- #4. att hugga ner träd så att de
inte står för tätt

#2. _I _Sverige finns fyra stora skogsområden. _Skriv deras namn på rätt plats.

a) --- med snårig och krokig fjällbjörk.

b) --- med stora granskogar men också tall, björk, rönn, asp och sälg.

c) --- med tall, gran och många olika lövträd.

d) --- med bok, ek, björk, lind, alm och planterad barrskog

#3. _Vad används skogens träd till?

_Ge tre olika exempel. ---

#4. _Beskriv skillnaden mellan

urskog och bruksskog. ---

::: #25 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Vad använder vi odlingsmarken till?

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

s. #64--#65

#1. _Para ihop begreppen a--d med

rätt förklaring #1--#4.

a) spannmål

b) mejeri

c) gödsla

d) bespruta

- #1. de frön som kommer från säd,
exempelvis vete och havre
- #2. att tillföra näring till
jorden för att förbättra den
- #3. spruta vätska för att skydda
växter mot skador
- #4. här görs olika
mjölkprodukter, som smör, ost med
mera

#2. _Ge exempel på råvaror som vi får från bondens åker. ---

#3. _Det finns olika typer av jord i _Sverige. _Fyll i listan så att det stämmer.

a) _Jord: _Lerjord

_Är den näringsrik eller näringsfattig? ---

_Skriv växter som trivs: ---

b) _Sandjord

_Är den näringsrik eller näringsfattig? ---

_Skriv växter som trivs: ---

c) _Jord: _Moränjord

_Är den näringsrik eller
näringsfattig? ---

_Skriv växter som trivs: ---

#4. _Vad av det som du har ätit i
dag kommer från odlingsmarken?

_Skriv en lista. ---

::: #26 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Vad använder vi berggrunden till?

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

s. #66--#67

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

- a) gruva
- b) berggrund
- c) metaller
- d) stål

#1. dessa finns i berggrunden,

exempelvis bly och guld

#2. järn som går att smida

#3. plats under jord eller i berg

där malm eller mineral bryts

#4. det hårda skalet runt jorden

#2. _Lös ordflätan. _Efter varje ledtråd står hur många bokstäver ordet ska ha och första bokstaven.

#1. _Genom att bryta sönder malm kan man komma åt detta. #6 första bokstaven är m.

#2. _Metall som leder värme och elektricitet bra. #6 första bokstaven är k.

#3. _Metall som används som skydd mot rost. #4 första bokstaven är z.

#4. _Sten som innehåller järn.
#8 första bokstaven är j.

#5. _Plats där malm bryts. #5

första bokstaven är g.

#6. _Kör stålet till fabriken där

bilar, tågräls och annat

tillverkas. #11 första bokstaven

är l.

#7. _Används bland annat till

bestick och smycken. #6 första

bokstaven är s.

#8. _Används som skyddsmaterial

på satelliter. #4 första bokstaven

är g.

#3. _Se dig om i rummet där du
sitter. _Vad ser du som är
tillverkat av olika metaller?
_Om möjligt, ta reda på vilka
metaller det är. ---

::: #27 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Vad använder vi vattnet till?

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

s. #68--#69

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

- a) sjö
- b) yrkesfiskare
- c) vattenkraftverk
- d) turbin

#1. kraftverk som drivs av

fallande vatten

#2. maskin som omvandlar energin

i vatten till elektricitet

#3. person som arbetar som

fiskare

#4. vattensamling som omges av

land

#2. _Människor har i alla tider
bosatt sig nära vatten. _Varför?
_Skriv fyra orsaker. ---

#3. _I dag finns inte lika många
yrkesfiskare i _Sverige som förr.
_Varför har de blivit färre? ---

#4. _Vilken nytta kan vi människor
ha av vattenfall? ---

#5. _Ta reda på vilka vattendrag
som finns i närheten av där du bor.
_Hur används vattnet idag? _Hur
tror du att det har använts förr?
_Brukar du använda vattnet på något
sätt? _Till vad? _Berätta. ---

::: #28 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Naturresurser och hållbar

utveckling

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

s. #70--#71

#1. _Para ihop begreppen a--d med

rätt förklaring #1--#4.

- a) råvara
- b) förädla
- c) förnybar
- d) resurs

#1. som kan användas igen och
igen

#2. något som finns att använda

#3. göra något mer värdefullt

#4. ämne i naturen som kan
förädlas

#2. _ Vilka naturresurser ger vad?

_ Fyll i det som saknas i listorna
(#3 st).

a) _ Naturresurs: odlingsmark

_ Råvaror: säd, grönsaker,

foderväxter

_ Industrier: ---

_ Färdig vara: ---

b) _ Naturresurs: berggrund

_ Råvaror: ---

_ Industrier: ---

_ Färdig vara: spik, kabel

c) _Naturresurs: älvar

_Råvaror: ---

_Industrier: ---

_Färdig vara: ---

#3. _Välj en av varorna i listan.

_Beskriv hur den varan har kommit
till, från naturresurs och råvara
till färdig produkt.

é fiskpinne

é papper

é bräda

é bröd

:::: #29 ::::::::::::::::::::::::::::::

#4. _Det finns förnybara och icke förnybara resurser. _Ge exempel på tre av varje.

a) _Förnybara resurser ---

b) _Icke förnybara resurser ---

#5. _Vad betyder det, att en resurs inte är förnybar? ---

#6. _De här miljömärkningarna har presenterats i kapitlet (s. #63--#68). _Ge exempel på förpackning eller vara där märkningarna går att hitta.

_Vad betyder det att varan har den märkningen? _Fyll i listorna (#3 st).

a) __FSC _Hållbart skogsbruk

_Vara: ---

_Betydelse: ---

b) __KRAV

_Vara: ---

_Betydelse: ---

c) __MSC _Hållbart fiske

_Vara: ---

_Betydelse: ---

#7. _Jordens resurser är

begränsade. _För att spara på

resurserna behöver vi hjälpas åt.

_Vilka sätt kan du komma på?

_Kanske kan du få tips från andra?

_Berätta. ---

::: #31 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Namngeografi

_Sjöar och älvar i _Sverige

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

_Använd kartan till grundbokens sida

#73.

#1. _Öva på sjöar och älvar i

_Sverige.

::: #32 ::::

_Vikingatiden

:::~::~:

_Livet i vikingabyn

:::~::~:

s. #76--#77

#1. _Para ihop begreppen a--d med rätt förklaring #1--#4.

a) husbonde

b) ätt

c) trakt

d) träl

- #1. ett annat ord för släkt
- #2. ett område där det kan finnas
flera byar
- #3. ett annat ord för slav,
person som ägs av en annan person
- #4. person som bestämmer i huset

#2. _ Vilka ord saknas i texten om vikingabyn?

- a) _ Befästning där invånarna kan söka ---, om fienden anfaller.
- b) _ I --- finns mindre båtar som används för att fiska.
- c) ---, redo att tändas som varning om fienden anfaller.
- d) _ Odlingar som skyddas med ---, för att inte vilda djur ska äta upp grödorna.

#3. _Svara på frågorna om livet i vikingabyn.

a) _Varför behövdes inga pengar?

---

b) _Vem tillverkade vapen och verktyg? ---

c) _Vad gjorde barnen om dagarna?

#4. "_Livet i vikingabyn" handlar om familjen, vem som bestämde, handel och utbildning. _Välj ett av dessa områden och jämför det med i dag. _Vilka likheter och skillnader kan du se? ---

::: #33 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Vilka styrde och bestämde?

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

s. #78--#79

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) husfru

b) dräkt

c) ting

d) lagman

- #1. en uppsättning kläder
- #2. ledaren för tinget
- #3. här samlades man för att
besluta om viktiga frågor
- #4. hade ansvar för gårdens
skötsel

#2. _Vem ansvarade oftast för
gårdens nycklar? ---

#3. _Svara på frågorna om arbetet i
vikingabyn.

a) _Vad odlade människorna på
åkrarna? ---

b) _Vilken mat fick de från djuren
på gården? ---

c) _Ge ytterligare två exempel på
hur människorna fick tag på mat.

#4. _Vilka fick vara med och
bestämma vid tinget? ---

#5. _Vad var lagmannens uppgift?

#6. _På vikingatiden fanns varken kyl eller frys.

a) _Berätta hur mat förvarades då och jämför med hur mat förvaras i dag. ---

b) _Ge också några exempel på mat som du äter i dag som inte fanns på vikingatiden. ---

::: #34 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Gudar, offer och blot

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

s. #80--#81

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) blot

b) missväxt

c) _Valhall

d) offer

#1. _Odens bostad, där de som
stupat i strid åt och drack gott

#2. gåva som man överlämnar till
en gud

#3. när skörden uteblir

#4. tillfälle då djur offrades
till gudarna

#2. _Ge exempel på goda och onda makter, enligt nordborna.

a) _Goda makter ---

b) _Onda makter ---

#3. _Lös ordflätan. _Efter varje ledtråd står hur många bokstäver ordet ska ha och första bokstaven.

#1. _Onda varelser som levde utanför människornas. #6 första bokstaven är j.

#2. _Fruktbarhetsgudinnan. #5 första bokstaven är f.

#3. _Troll, tomtar och ... gömde sig i skogarna. #6 första bokstaven är v.

#4. _Behövde völvan hålla i handen. #4 första bokstaven är s.

#5. _Åskguden, den starkaste av gudarna. #3 första bokstaven är t.

#6. _Jaktens och vinterns gudinna. #5 första bokstaven är s.

#7. _Den främsta gudinnan, gift med _Oden. #5 första bokstaven är f.

#4. _I _Sverige finns flera orter som är uppkallade efter någon av asagudarna. _Nämn några platser, gator, städer eller annat du kan komma på som påminner om asagudarna. _Gör gärna en lista eller tabell. ---

_Lotta _Malm _Nilsson

__PULS __SO åk #4

_Arbetsbok

_Överförd från första upplagan

utgiven av _Natur & _Kultur med

__ISBN #978-#91-#27-#45740-#9

_Specialpedagogiska skolmyndigheten

#2023

_Volym fyra av sex

_Till punktskriftsläsaren

.....

é _Svara med att skriva sida och
uppgiftens nummer först.

_Uppgifternas nummer står i
marginalen så du kan söka efter
dem där.

é _I din bok är listor markerade med
#1 #2 #3 eller a b c. _Det betyder
att du ofta kan svara med en
siffra eller bokstav.

é _Till några uppgifter behöver du
rita på svällpapperskartor.

é _Ibland behöver du använda
svällpappersbilder från
grundboken.

_Lycka till!

_Skicka gärna dina synpunkter på
anpassningen av denna bok till
anpassningsfunktionen~àspsm.se

:::: #35 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Birka -- en av de första städerna

::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #82--#83

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) handelsplats

b) varor

c) hantverkare

d) glasbägare

#1. person som har hantverk som yrke, exempelvis smed

#2. plats där människor träffas för att byta varor med varandra

#3. saker som köps och säljs

#4. ett kärl, eller en mugg, av glas

#2. _I vikingastaden fanns olika verkstäder. _Ge exempel på vad hantverkarna tillverkade där. ---

#3. _Vad kunde köpmän som kom till _Birka handla i staden? ---

#4. _Fynd vid utgrävningar visar att köpmän och hantverkare kom till _Birka från andra delar av världen. _Vilka fynd har grävts fram som visar detta? ---

#5. _Hur skyddade sig _Birkaborna från anfall utifrån? ---

#6. _Birkas läge var bra eftersom
det finns vatten kring _Björkö.
_Varför var det bra för en stad
att ligga vid en stor sjö eller
ett hav? _Ge exempel på nutida
städer som har ett liknande läge.

#1. fartygets stomme

#2. långa, smala, snabba skepp

som vikingarna seglade eller rodde

#3. den bakre delen av ett skepp

#4. båtens understa del, sticker

ofta ner som en fena i vattnet

#2. _Lös ordflätan. _Efter varje ledtråd står hur många bokstäver ordet ska ha och första bokstaven.

#1. _Dessa användes för att ge skeppet fart när det inte blåste.

#4 första bokstaven är å.

#2. _Hängdes på en stång på masten, så att vinden kunde ge skeppet fart. #5 första bokstaven är s.

#3. _Av detta tillverkades seglen. #3 första bokstaven är u.

#4. _I en sådan förvarade
roddaren sin utrustning. #5 första
bokstaven är k.

#5. _Hängdes på utsidan av
skeppet. #7 första bokstaven är s.

#6. _Vikingarnas skepp. #9 första
bokstaven är l.

#7. _Fanns i fören på
långskeppet. #9 första bokstaven
är d.

#3. _Här finns ett långskepp. _Tänk dig att du är en i besättningen.
_Du ska befinna dig ombord i flera veckor utan att kunna gå i land.
_Vad är du med om? _Hur tror du att dina dagar och nätter ser ut?
_Vad gör ni på skeppet? _Hur känns det att vara så långt hemifrån?

::: #37 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Vikingafärder i öst och väst

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::

s. #86--#87

#1. _Till vilka städer och länder

åkte vikingarna? _Skriv en lista

som är från _Norge och _Danmark

och en lista som är från _Gotland

och _Birka. ---

=== _Bildbeskrivning =====

_Karta som visar vikingarnas resor

och handel till olika delar av

_Europa och _Amerika.

_Från _Norge seglar vikingaskepp

till _Island, _Grönland och

#37

#130

_Amerika.

_Från _Norge seglar också vikingar
för att plundra på _Irland och i
_England.

_Vikingar från _Danmark seglar
också de till _Irland, _England
och vidare till _Frankrike och
_Paris för att plundra. _Några
seglar runt _Spanien in i
_Medelhavet.

_Från _Gotland seglar vikingar
längs floderna _Dvina och _Dnepr
till staden _Kiev och genom
_Svarta havet till staden

_Konstantinopel (_Istanbul).

_När det inte går att segla rullas
skeppen på stockar eller vagnar

mellan floderna. _Längs vägen i

_Ryssland handlar de med trälar.

_Från _Birka seglar vikingar mot

_Novgorod och längs floden _Volga

ner till _Kaspiska havet. _Där

handlades det med glas och de

mötte arabiska karavaner med varor

från _Indien och _Kina. _Arabiska

mynt, guld och silver fungerade

som pengar.

=====

#2. _Vikingarna som seglade österut
handlade med de människor som de
mötte. _Fyll i de varor som saknas
i meningarna.

a) _På sina resor tog vikingarna
med sig ---

b) _I _Ryssland bytte de till sig
---

c) _I _Miklagård bytte de till sig
---

d) _Vid _Kaspiska havet bytte de
till sig ---

#3. _Många vikingar återvände
aldrig hem. _Vad kunde det bero
på? _Nämn minst tre orsaker. ---

#4. _Vad blev konsekvenserna för de
platser där vikingar stannade
kvar, tror du? _Hur påverkade det
människorna där? _Tänk till
exempel på kultur och språk. ---

::: #38 ::::::::::::::::::::::::::::::

_På jakt efter ny mark

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::

s. #88--#89

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

- a) samhälle
- b) landsförvisning
- c) fredligt
- d) stridigheter

#1. att tvingas lämna sitt land

#2. ofarligt, stillsamt, lugnt

#3. en plats där en grupp

människor bor

#4. våld på grund av oenigheter

#38

#135

#2. _Kartan på sidan #88 visar var vikingarna bosatte sig. _Vilken bosättning låg längst västerut?

#3. _Varför bosatte sig vikingarna aldrig i _Vinland? ---

#4. _Beskriv varför vikingarna gav sig iväg på sina resor (orsaker) och vad deras resor fick för följder för dem de mötte och för dem själva (konsekvenser).

_Orsaker: ---

_Konsekvenser: ---

#5. _Välj en plats dit vikingarna
reste. _Ta reda på fakta om några
spår som vikingarna har lämnat
efter sig. _Du kan använda boken,
internet eller böcker från
biblioteket. ---

::: #39 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Länder bildas i _Norden

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

s. #90--#91

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) landskap

b) döpa sig

c) rike

d) missionär

#1. land, stat, kungadöme

#2. handling för att visa att man
är kristen

#3. del av landet, där samma
lagar gällde

#4. person som vill sprida den
kristna religionen

#2. _Var fattades det viktiga
beslut för ett landskap? ---

#3. _Vad var orsaken till att
kungarna kunde skaffa sig makt
över större områden? ---

#4. _Hur kom kristendomen till
_Sverige? ---

#5. _Länge trodde forskarna att
kristendomen kom till _Sverige
kring år #1000. _Fynd i _Varnhem i
_Västergötland gav ny kunskap.
_Nu vet vi att det levde kristna
människor i _Sverige över hundra
år tidigare. _Berätta om fynden
som bevisar det. ---

#6. _Jellingestenen restes av

_Danmarks kung för att berätta för
andra om en viktig händelse.

_Jellingestenen finns kvar än i
dag, tusen år senare.

_Hur gör vi i dag när vi ska
berätta om en viktig händelse för
andra?

_Hur länge tror du att dessa
berättelser kommer att finnas
kvar? ---

::: #40 ::

_Källor

_På jakt efter vad som är sant

::: ::

s. #92--#93

#1. _Hur fortsätter meningarna?

_Para ihop början av meningarna

a--d med slutet #1--#4.

a) _Historiska källor är

b) _En arkeolog är en

c) _En osteolog är

d) _Skrivna källor är

#1. spår och bevis i form av till exempel brev, kartor och dagböcker.

#2. spår av olika slag som kan ge bevis på vad som har hänt.

#3. forskare som undersöker historiska föremål.

#4. expert på skelett från djur och människor.

#2. _ Vilka två sorters historiska
källor finns det? ---

#3. _ Vilka frågor svarar arkeologen
på vid en utgrävning? _ Vilka
svarar osteologen på? _ Finns det
frågor som de båda kan svara på?
_ Svara a för arkeolog och o för
osteolog.

a) _ Var denna person en kvinna
eller man? ---

b) _ Var detta en fattig eller rik
människa? ---

c) _ Begravdes personen i närheten
av en gård? ---

#40

#145

d) _Hur gammal var denna person?

---

e) _Hur lång var denna person? ---

f) _Vilka gåvor fick denna person
med sig i graven? ---

g) _Var denna person sjuk på något
sätt? ---

#4. _Vi vet mer om järnåldern, än om stenåldern. _Varför är det så?

#5. _Välj en av källorna från sidan #93. _Berätta något som den källan kan lära oss om människorna som levde då. _Kan källan svara på någon av de här frågorna: _Vad trodde de på? _Vart reste de? _Levde de i fred? ---

::: #41 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Källor

_Skrivna källor om vikingar

::::::::::::::::::::::::::::::

s. #94--#95

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

- a) utgrävning
- b) runor
- c) runristare
- d) reseberättelse

#1. en person som hade som yrke
att rista runor

#2. den första skriften i _Norden

#3. en berättelse som skrivs för
att beskriva en resa

#4. grävning efter fornfynd

#2. _ Vilken information kan vi få
från olika källor? _ Öva dig i att
tänka källkritiskt genom att svara
på de olika frågorna nedan.

_ Runstenen i _ Släbro, _ Nyköping

é _ Vem har bestämt att runstenen
ska resas? ---

é _ Är texten i original eller en
kopia? ---

é _ När skapades texten? ---

é _ Varför skapades texten? ---

_Ibn _Fadlans reseberättelse

é _När skapades texten? ---

é _Var ibn _Fadlan själv med om
händelsen, eller har han hört den
berättas? ---

é _Är texten vi läser i original
eller en kopia? ---

é _Varför skrevs texten? ---

_Heimskringla

é _Vet vi när dessa berättelser
skapades? ---

é _När skrevs texten ner? ---

é _Vad handlar texten om? ---

é _Är källan i original eller en
kopia? ---

é _Kan vi tro att berättelserna är
sanna berättelser? _Varför/_Varför
inte? ---

::: #42 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Vad är religion?

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Religion förklarar och ger regler

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #100--#101

#1. _Para ihop begreppen a--d med

rätt förklaring #1--#4.

a) ceremoni

b) livsåskådning

c) religionsfrihet

d) religiös mångfald

#1. genomtänkt syn på livet

#2. när det finns många olika
religioner

#3. var och en har rätt att själv
välja religion

#4. högtidlig handling som sker
på ett visst sätt

#2. _Vad använder människan sitt
språk till? ---

#3. _Vad gör du för att ditt liv
ska bli roligare, vackrare, mer
spännande, eller på annat sätt
bättre?

a) ser film

b) läser bok

c) sjunger

d) spelar

e) ---

f) ---

#4. _Förklara på vilket sätt
människan kan lära sig av
berättelser. ---

#5. _Varför har just kristendomen
påverkat det svenska samhället så
mycket?

#6. _Fundera över de helgdagar du
firar. _Vilka av dem har religiös
koppling? _Vilken högtid tycker du
bäst om? _Varför? _På vilket sätt
firar du den? _Vilka firar du den
tillsammans med? ---

::: #43 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Ursprungsfolkens religioner

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

s. #102--#103

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) ursprungsfolk

b) nomader

c) inuiter

d) samer

- #1. folk som flyttar från plats
till plats
- #2. ursprungsfolk i norra delarna
av _Norden
- #3. ursprungsfolk i det norra
polarområdet, _Arktis
- #4. folk som "alltid" bott i ett
visst område, ej inflyttat

#2. a) _Var finns totempålar? ---

b) _Vad skulle figurerna på
totempålarna föreställa? ---

#3. _Det finns tusentals
ursprungsfolk i världen och deras
religioner liknar ofta varandra.

_Hur kommer det sig? ---

#4. _Hur kan man förklara ordet
själ? ---

#5. _Ta reda på fakta om någon annan naturreligion eller något annat ursprungsfolk än dem i boken. _Skriv en text, eller gör en lista med fakta. _Beskriv och förklara naturreligionen, eller hur detta ursprungsfolk lever. _Försök även beskriva deras tankar om livet och människan. ---

::: #44 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Samernas gamla religion

_Fornnordisk religion

::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #104--#105

#1. _Lös ordflätan. _Efter varje

ledtråd står hur många bokstäver

ordet ska ha och första bokstaven.

#1. _Ett djur som betraktades som

heligt av samerna. #5 första

bokstaven är b.

#2. _Person som kunde få särskild

kontakt med det heliga. #4 första

bokstaven är n.

#44

#161

#3. _Samerna sjunger denna
speciella sång. #4 första
bokstaven är j.

#4. _Så många själar ansågs
människan ha. #3 första bokstaven
är t.

#5. _Samerna följde detta djur.
#9 första bokstaven är v.

#2. _Markera rätt svar. _Ett eller flera svar kan vara rätt.

a) _I den fornnordiska religionen kallades gudarna för ...

- a. vaner.
- b. asar.
- c. skördar.
- d. jättar.

b) _Människorna i _Norden tänkte sig att världen var indelad i de tre delarna ...

a. _Asgård.

b. _Miklagård.

c. _Midgård.

d. _Utgård.

c) _I _Utgård bodde ...

a. människor.

b. dvärgar.

c. jättar.

d. asar.

d) _Mitt i _Asgård, i världens

centrum, växte ...

a. ekollon.

b. blommor.

c. floder.

d. _Yggdrasil.

e) _Krigare som dött i strid kunde

få komma till ...

a. _Asgård.

b. _Valhall.

c. _Utgård.

d. _Midgård.

#3. _I den fornnordiska religionen trodde människorna att de kom till en viss plats efter döden. _Hur tänker du om vad som händer efter döden? _Berätta för någon annan eller skriv ner dina tankar. ---

_Lotta _Malm _Nilsson

__PULS __SO åk #4

_Arbetsbok

_Överförd från första upplagan

utgiven av _Natur & _Kultur med

__ISBN #978-#91-#27-#45740-#9

_Specialpedagogiska skolmyndigheten

#2023

_Volym fem av sex

_Till punktskriftsläsaren

.....

é _Svara med att skriva sida och
uppgiftens nummer först.

_Uppgifternas nummer står i
marginalen så du kan söka efter
dem där.

é _I din bok är listor markerade med
#1 #2 #3 eller a b c. _Det betyder
att du ofta kan svara med en
siffra eller bokstav.

é _Till några uppgifter behöver du
rita på svällpapperskartor.

é _Ibland behöver du använda
svällpappersbilder från
grundboken.

_Lycka till!

_Skicka gärna dina synpunkter på
anpassningen av denna bok till
anpassningsfunktionen~àspsm.se

_Innehåll volym fem

.....

_Siffran inom parentes hänvisar till
förlagans sidor.

_Till punktskriftsläsaren ....._I

_Medeltiden _Del #1 (#45) .....#167

:::: #45 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Medeltiden _Del #1

::

_Den mäktiga kyrkan

::

s. #110--#111

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

- a) ätt
- b) stormän
- c) katolicism
- d) biskop

#1. landets högsta kyrkliga

ledare

#2. släkt

#3. rika och mäktiga män som ägde

stora gårdar

#4. en gren av kristendomen som

stys av påven

#2. _Kristendomen växte sig allt starkare i _Norden under medeltiden. _Hur märktes det i byarna? ---

#3. _Kungen och många stormän samarbetade med kyrkan.

a) _På vilket sätt hjälpte kyrkan kungen? ---

b) _På vilket sätt fick kyrkan hjälp av kungen? ---

#4. _Varför skänkte rika bönder dyrbara saker till kyrkan? ---

#5. _Människor har i alla tider
haft tankar om vad som händer
efter döden. _Beskriv hur
människor på medeltiden tänkte om
döden och det som händer sedan.
_Jämför med hur du eller andra
människor tänker idag. ---

::: #46 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Kyrkor byggdes i nästan varje by
::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #112--#113

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) församling

b) viga

c) synd

d) vapenhus

#1. att låta två människor gifta sig

#2. religiös olydnad, att göra fel

#3. ett rum där männen lämnade sina vapen i kyrkan

#4. den grupp människor som tillhör samma kyrka

#2. _Kyrkan var en religiös byggnad. _Vad kunde kyrkan med dess tjocka väggar mer användas till? ---

#3. _Skriv rätt ord på rätt plats i
texten.

_Ord

dopfont

kyrkklocka

kyrktorn

krucifix

a) _Vid dopet doppade prästen ner
hela barnet i vattnet i ---.

b) _Högst upp i --- eller i en
klockstapel bredvid kyrkan hängdes
en --- upp.

c) _Från taket hängde ett stort
---, en bild av _Jesus på korset.

- #4. _Under gudstjänsten användes två olika språk. _Vilka?
- a) _Under mässan talades ---.
  - b) _Under predikan talades ---.
- #5. _På medeltiden var det kyrkan man gick till för att få reda på nyheter och annan information.
- _Var och hur får vi nyheter och information idag? ---

::: #47 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Bönderna

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

s. #114--#115

#1. _Hur fortsätter meningarna?

_Para ihop början av meningarna

a--d med slutet #1--#4.

a) _På medeltiden var nästan alla
människor

b) _Bönderna var självhushållande
och skaffade mat

c) _De bönder som inte själva ägde
sin jord och gård

d) _Arrendet, hyran, bestod av

till exempel

#47

#175

#1. smör, kött och bröd.

#2. arrenderade den av en storman
eller kyrkan.

#3. genom jakt, fiske och
jordbruk.

#4. bönder.

#2. _Vad odlade bönderna på sina åkrar? ---

#3. _Bystämman var ett viktigt möte för bönderna i byn. _Vad kunde bestämmas på bystämman? ---

#4. _Under #1100-talet och #1200-talet ökade skördarna. _Beskriv hur det kunde hända (orsaker) och vad som blev resultatet av det (konsekvenser).
_Orsaker: ---
_Konsekvenser: ---

#5. _Tänk dig att du ska ge en
instruktion till en ny bergsman på
medeltiden. _Beskriv hur han ska
göra för att framställa järn ur
berget. ---

::: #48 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Bondefamiljen

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

s. #116--#117

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) arv

b) plog

c) änka

d) smörkärna

#1. det som en död person lämnar
efter sig

#2. i en sådan tillverkades smör
förr

#3. gift kvinna vars man har dött

#4. redskap för att vända jorden
på en åker

#2. _På medeltiden fick de flesta
inte välja vem de skulle gifta sig
med. _Vilka bestämde? _Varför? ---

#3. _Alla vuxna män var skyldiga
att ställa upp och försvara landet
om det behövdes. _Vilka
konsekvenser kunde det få för
mannen och hans familj?

a) _Konsekvenser för mannen: ---

b) _Konsekvenser för hans familj:

#4. _Kvinnans rättigheter såg
annorlunda ut på medeltiden än
idag. _Skriv ett exempel. ---

#5. _Det är svårt att hitta spår
efter medeltidens barn. _Varför?

#6. _Om du fick välja, skulle du då
välja att leva i nutid eller på
medeltiden? _Använd de fakta du
har läst och motivera ditt svar.

::: #49 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Frälset

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

s. #118--#119

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) ryttare

b) rustning

c) frälse

d) stigbygel

#1. dräkt som används i krig

#2. där ryttaren sätter sin fot,
för att få stöd

#3. befriad från skatt

#4. person som rider

#49

#183

#2. _En kung styrde över sitt rike,
men inte själv. _Vilka hjälpte
honom? ---

#3. _Ett län var ett område som
frälsemannen fått av kungen.
_Vilka två uppgifter hade
frälsemannen i sitt län? ---

#4. _När ett barn i en frälsefamilj
föddes bestämde föräldrarna ofta
direkt vem barnet senare skulle
gifta sig med. _Varför? ---

#5. _Vilka likheter och skillnader kunde det vara mellan att leva i en bondefamilj och i en frälsefamilj på medeltiden?
_Sammanfatta i en tabell eller på annat sätt. ---

- #3. _Tillfället då kungakronan placeras på den nye regentens huvud. #7 första bokstaven är #7.
- #4. _Han satte kronan på kungens huvud. #8 första bokstaven är b.
- #5. _Gård där kungen bodde och där skatten samlades. #9 första bokstaven är k.
- #6. _Anställdes av kungen för att se till att bönderna betalade skatt. #6 första bokstaven är f.

#7. _Borgar och soldater runt om i landet var en viktig del i rikets ... #7 första bokstaven är f.

#8. _Böndernas betalning till kungen. #5 första bokstaven är s.

#9. _Landskapet där stormännen samlades för att välja kung. #7 första bokstaven är u.

b) _Vad heter den resa som en nyvald kung gör? ---

c) _Varför gjorde kungen en sådan resa? ---

#2. _Varför flyttade kungen och hans följe mellan sina kungsgårdar? ---

#3. _Varför måste kungen ta ut skatt av folket? ---

#4. _På medeltiden fanns det möjlighet för en krigare att bli rik då den gjorde tjänst hos en storman, biskop eller kung. _Hur var detta möjligt? _Berätta. _Hur kan en människa bli rik i dag? ---

::: #51 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Birger jarl

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #122--#123

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

- a) _Folkungaätten
- b) _Västgöotalagen
- c) skamstraff
- d) fredlöshet

#1. den äldsta nedskrivna svenska lagen

#2. den dömden släpptes fri, för vem som helst att döda

#3. den släkt som bland annat
_Birger jarl tillhörde

#4. ett straff som innebar att den dömden sattes fast för att hållas av folket

- #2. _De fridslagar som _Birger jarl
införde säger en del om hur
_Sverige var att leva i på den här
tiden. _Sätt rubrik på varje lag.
- a) _Den som våldtar eller rövar
bort en kvinna ska straffas. ---
  - b) _Det är förbjudet att med våld
ta sig in i någons hem. ---
  - c) _Ingen får slåss i kyrkan. ---
  - d) _Ingen får slåss på tinget. ---

#3. _Sjörövare härjade på

_Östersjön och kom även in i

_Mälaren.

a) _Vad gjorde _Birger jarl för att förhindra detta? ---

b) _Vilken stad växte sedan upp på samma plats? ---

#4. _Vilka skillnader och likheter finns mellan straff på medeltiden och straff idag? _Vad tänker du om de olika straff som fanns på medeltiden? _Varför, tror du, har straffen förändrats sedan medeltiden? _Förklara hur du tänker.

#52

#193

::: #52 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Folkungaättens kungar

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::

s. #124--#125

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) våldgästa

b) hämnas

c) avsätta

d) härska

#1. styra, regera, bestämma

#2. tvinga sig in hos någon och
kräva mat och husrum

#3. ge igen, ta revansch

#4. tvinga någon att sluta,
avskeda

- #2. _Magnus _Ladulås är i dag mest känd för två saker, vilka? ---
- #3. _Varför lämnade _Birger ifrån sig två tredjedelar av riket till sina bröder? ---
- #4. _Vad hände vid _Nyköpings gästabud? ---
- #5. _Varför blev kung _Magnus _Eriksson avsatt? ---

#6. _Kung _Magnus _Eriksson gjorde
både bra och dåligt för _Sverige.
_Beskriv det som blev dåligt men
också vad som blev bra för
_Sverige under kung _Magnus tid.
_Kan du komma på något som kung
_Magnus kunde ha gjort för att
lyckas bättre? ---

::: #53 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Livet i ett kloster

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::

s. #126--#127

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

- a) kloster
- b) munkar
- c) nunnor
- d) handarbete

#1. att arbeta med händerna,

exempelvis brodera

#2. en plats där de bor som vill

ägna sitt liv åt att tjäna _Gud

#3. så kallas kvinnor som bor i

kloster

#4. så kallas män som bor i

kloster

#2. _ Vilka tre löften var man tvungen att ge för att få leva sitt liv som munk eller nunna? ---

#3. _ Vilka olika byggnader fanns i ett kloster. _ Markera rätt ord i listan:

- a) stall
- b) sjukhus
- c) affär
- d) sovsal
- e) simhall
- f) skrivsal
- g) yogasal
- h) kyrka

i) moské

j) matsal

k) bank

l) daghem

m) skola

n) klosterträdgård

#4. _Tycker du att livet på

medeltiden verkade vara rättvist

eller orättvist för olika

människor? _Skriv och förklara hur

du tänker. ---

::: #54 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Klostren spred kunskaper

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::

s. #128

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) klosterträdgård

b) läkeväxter

c) läkemedel

d) pergament

#1. ett sorts skinn som användes
att skriva på

#2. en trädgård som tillhör ett
kloster

#3. en växt som används
medicinskt, för att läka något

#4. medicin, botemedel

#2. _På klostren fanns kunskaper
inom flera områden. _Ge tre
exempel. ---

#3. _Vad odlades i
klosterträdgården? ---

#4. _Ringblommor användes både vid
matlagning och som läkeväxt. _Hur?

a) vid matlagning: ---

b) som läkeväxt: ---

#5. _Sälg användes redan på
medeltiden i läkemedel, och gör
det än i dag. _Vad hjälper det
mot? ---

#6. _Varför var böcker så dyrbara
på medeltiden? _Jämför hur böcker
tillverkades på medeltiden med hur
de tillverkas i dag. ---
(_Här sitter en munk och skriver
med en fjäderpenna.)

::: #55 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Birgitta _Birgersdotter

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::

s. #129

#1. a) _Lös ordflätan. _Efter varje

ledtråd står hur många bokstäver

ordet ska ha och första bokstaven.

#1. _Han talade till _Birgitta i

hennes drömmar. #5 första

bokstaven är j.

#2. _Birgitta ville stoppa krigen

i --- #6 första bokstaven är e.

#3. _Här ville _Birgitta grunda

ett kloster. #8 första bokstaven

är v.

#55

#206

#4. _Birgittas dotter, som byggde klostret i _Vadstena. #8 första bokstaven är k.

#5. _Den --- _Birgitta. #6 första bokstaven är h.

#6. _Här dog _Birgitta. #3 första bokstaven är r.

#7. _Från honom behövde _Birgitta tillstånd för att bygga ett kloster. #5 första bokstaven är p.

#8. _Här levde _Birgitta med sin man. #6 första bokstaven är u.

b) _Vad kallade _Birgitta hennes

samtal med _Jesus? ---

#55

#207

#2. _Varför helgonförklarades

_Birgitta? ---

#3. _Om _Birgitta hade levt i dag

hade vi kanske kallat henne för en
entreprenör. _En entreprenör är en

person som är väldigt

uppfinningsrik, med många idéer,

som får många saker gjorda.

_Berätta om de saker som _Birgitta
gjorde som tyder på att hon var en

slags entreprenör. ---

:::: #56 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Nöd och hemska sjukdomar

::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #130--#131

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

- a) hygien
- b) loppa
- c) besättning
- d) stadsmur

#1. liten insekt utan vingar

#2. en mur som skyddar staden

#3. ett annat ord för renlighet

#4. personal, bemanning, på ett

fartyg

#56

#209

#2. _På vilket sätt hänger svält
och sjukdom ihop? ---

#3. _Varför drabbades kvinnor på
medeltiden så ofta av
barnsängsfeber? ---

#4. _År #1350 drabbades _Sverige av
digerdöden och en stor del av
befolkningen dog. _Beskriv hur det
kunde hända (orsaker) och vad som
blev resultatet av det
(konsekvenser).

a) _Orsaker: ---

b) _Konsekvenser: ---

#5. _Jämför hur det var att bli sjuk på medeltiden med hur det är att bli sjuk i dag. _Vilka likheter och vilka skillnader kommer du på? ---

::: #57 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Magi och folktro

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

s. #132--#133

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

- a) folktro
- b) övernaturligt
- c) rabbla
- d) hemsöka

#1. förfölja och plåga en persons
tankar och liv

#2. något som inte går att mäta
eller uppfatta på vetenskapligt
sätt

#3. tro på övernaturliga väsen
och saker

#4. att läsa eller räkna upp
något med entonig röst, till
exempel en ramsa

#2. _Vart kunde den gå som blev sjuk på medeltiden? ---

#3. _Växter kunde användas som medicin. _Vilka besvär användes de här växterna mot?

a) luktviol: ---

b) ljung: ---

c) sälg: ---

#4. _Recepten på gröt och salvor kunde innehålla fler ingredienser än just läkeväxter. _Ge exempel.

#5. _Varför sa prästerna att
mediciner av olika slag var
djävulens påhitt, tror du? ---

#6. _Hitta på ett recept på en
medeltida salva. _Använd
rubrikerna "_Ingredienser" och
"_Gör så här". _Vad hjälper salvan
mot? ---

::: #58 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Källor

_Vad finns kvar från medeltiden?

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

s. #134--#135

#1. _Hur fortsätter meningarna?

_Para ihop början av meningarna

a--d med slutet #1--#4.

a) _Vi vet mycket om medeltiden

eftersom

b) _Byggnader av sten som finns

kvar

c) _Texter med lagar är bland de

d) _Landskapslagarna är skrivna på

#58

#216

#1. äldsta texter som finns kvar.

#2. ett språk som är svårt att
förstå i dag.

#3. fler människor kunde skriva
under den tiden.

#4. ger information om
medeltiden.

#2. _Det var väldigt viktigt att
ett barn döptes på medeltiden.

a) _Varför? ---

b) _Hur vet vi att dopet var så
viktigt? ---

#3. _En landskapslag från
medeltiden bestämde hur barnen
skulle ärva om pappan dog. _Sonen
ärvde två tredjedelar och dottern
en tredjedel. _Vad tänker du om
det? ---

#4. _Den person som kallas för
"_Bockstensmannen" är ett viktigt
fynd för forskare. _Varför? ---

#5. _Finns det något kvar från
medeltiden i närheten av där du
bor? _Hur vet du att det är från
den tiden? _Berätta. ---

_Lotta _Malm _Nilsson

__PULS __SO åk #4

_Arbetsbok

_Överförd från första upplagan

utgiven av _Natur & _Kultur med

__ISBN #978-#91-#27-#45740-#9

_Specialpedagogiska skolmyndigheten

#2023

_Volym sex av sex

_Till punktskriftsläsaren

.....

é _Svara med att skriva sida och
uppgiftens nummer först.

_Uppgifternas nummer står i
marginalen så du kan söka efter
dem där.

é _I din bok är listor markerade med
#1 #2 #3 eller a b c. _Det betyder
att du ofta kan svara med en
siffra eller bokstav.

é _Till några uppgifter behöver du
rita på svällpapperskartor.

é _Ibland behöver du använda
svällpappersbilder från
grundboken.

_Lycka till!

_Skicka gärna dina synpunkter på
anpassningen av denna bok till
anpassningsfunktionen~àspsm.se

_Innehåll volym sex

.....

_Siffran inom parentes hänvisar till
förlagans sidor.

_Till punktskriftsläsaren ....._I

_Medeltiden _Del #2 (#59) .....#219

::: #59 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Medeltiden _Del #2

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Staden var en marknadsplats

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #140--#141

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) magasin

b) borgare

c) rådhus

d) skrå

- #1. sysslade med handel och hantverk, betalade skatt i staden
- #2. förening för hantverkare
- #3. byggnad där de som styrde staden höll till
- #4. byggnad där handelsmannen kunde förvara varor

#2. _De som styrde staden gjorde
vinst på de varor som såldes där.

_Hur? ---

#3. _Bara ett alternativ är rätt.

_Markera.

a) _Vilka betalade skatt i staden?

--- drängar, pigor och arbetare

--- borgare

--- alla som bodde i staden

b) _I vilken situation kunde
kvinnan själv driva
handelsverksamhet?

--- om hon väldigt gärna ville det

--- om hennes man dog

--- om familjen hade många barn

#4. _Vilka olika hantverkare kunde
finnas i den medeltida staden?

_Skriv minst tre exempel. ---

#5. _I vilken ordning utbildades
hantverkaren? _Numrera titlarna
#1--#3.

mästare ---

lärling ---

gesäll ---

#6. _Jämför staden på medeltiden
med staden i dag. _Vilka likheter
och skillnader hittar du? _Jämför
till exempel barns fritid, skola,
hemmet, stadens utseende, yrken
och utbildning. ---

::: #60 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Lagar och regler i staden

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #142--#143

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) rådman

b) galge

c) bödel

d) rackare

#1. medlem av stadens styrelse

#2. bödelns medhjälpare

#3. den som utförde dödsstraffen

#4. där hängdes dödsdömda på

medeltiden

#60

#224

#2. _Vilka såg till att stadens
lagar och regler följdes? ---

#3. _Fyll i orden som saknas.

_Rådmännen ingick i ett --- som
valdes av stadens ---.

--- var rådets ordförande.

#4. _Vilka uppdrag hade nattvakten?

#5. a) _En orsak till att bränder
lätt spred sig nämns i boken.

_Vilken? ---

b) _Vilka fler anledningar kan du
komma på? ---

#6. _Beskriv hur det kunde se ut i
en stad på medeltiden. _Vad var
anledningen till att det var så
smutsigt? _Bra ord att använda:
trångt, hygien, smitta, höns,
grisar, avloppsledningar,
soptunnor, slaskvatten. ---

::: #61 :::::~::~:

_Fest och nöjen

:::~::~:

s. #144--#145

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) vårsådd

b) höstskörd

c) barnsöl

d) lekare

#1. arbetet på hösten med att skörda det som såtts

#2. fest för att fira barndop

#3. kringvandrande spelman,
musikant, akrobat

#4. arbetet på våren med att så frön på åkrarna

#2. _På medeltiden firade människor så ofta de kunde. _Ge några olika exempel på sådana tillfällen. ---

#3. _Magnus _Erikssons stadslag satte gränser för hur många som fick delta i fester. _Varför skrevs lagen så? ---

#4. _Den som varken ägde jord eller hade arbete, var tvungen att hitta ett annat sätt att skaffa mat.

_Ge tre exempel på hur löst folk försörjde sig. ---

#5. _Hur lät musiken på medeltiden,
tror du? _Vilka instrument fanns
det? _Vilka var det som kunde
spela? _Använd internet för att
försöka ta reda på hur
instrumenten och sångerna lät. ---

::: #62 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Hansan och handeln runt _Östersjön
::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #146--#147

#1. _Hur fortsätter meningarna?

_Para ihop början av meningarna

a--d med slutet #1--#4.

a) _Hansan var

b) _Visby på _Gotland var

c) _Östersjön var

d) _Lübeck i norra _Tyskland var

#1. _Hansans viktigaste stad.

#2. viktig eftersom många
handelskepp färdades där.

#3. _Nordens största och
modernaste stad.

#4. ett förbund mellan tyska
köpmän.

#2. _Varför började de tyska köpmännen samarbeta i ett handelsförbund? ---

#3. _Hansan kunde ibland hjälpa kungar och stormän. _På vilket sätt? ---

#4. _Hansan fick stor makt. _Nämn två orsaker till att det kunde bli så. ---

#5. _Varför blev just _Visby en så viktig stad under _Hansans tid?

#6. _Staden _Visby finns med på

__UNESCO:s lista över världsarv.

_Gå in på unesco.se och ta reda på

vilket världsarv som finns närmast

dig. _Har du besökt något av

världsarven i _Sverige eller i

världen? _Berätta. ---

::: #63 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Kamp om makten i _Norden

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::

s. #148--#149

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) stupa

b) slag

c) förhandla

d) krigsmakt

#1. strid, sammandrabbning i krig

#2. dö i krig

#3. militärt försvar i ett land

#4. diskutera innan man kommer

fram till ett beslut

#63

#235

#2. _Vad stämmer? _Svara #1, x
eller #2.

a) _Vad blev en konsekvens av
digerdöden?

#1 _Kungen fick in mer skatt från
folket.

x _Stormännen blev nöjda med
kungen.

#2 _Det blev en orolig tid i
riket.

b) _Vad hände i _Danmark i mitten
av #1300-talet?

#1 _Ett inbördeskrig bröt ut.

x _Valdemar _Atterdag lyckades
ena landet.

#2 _Valdemar _Atterdag blev
avsatt från tronen.

c) _Hur ändrades _Sveriges gränser
#1360?

#1 _Sverige tog tillbaka _Skåne
från _Danmark.

x _Valdemar _Atterdag gav
tillbaka _Skåne, _Halland och
_Blekinge till _Sverige.

#2 _Valdemar _Atterdag tog
tillbaka _Skåne, _Halland och
_Blekinge från _Sverige.

d) _Vad stämmer om slaget vid

_Visby #1361?

#1 _Borgarna släppte in danskarna
i _Visby och började förhandla med
dem.

x _Valdemar _Atterdag förlorade
och lämnade _Sverige.

#2 _Gotlänningarna besegrade
danskarna.

#3. _Vem var det som valde den tyske _Albrekt av _Mecklenburg till kung i _Sverige? ---

#4. _Ringmuren i _Visby är det största byggnadsverket i _Norden som finns kvar från medeltiden. _Skriv en artikel, faktaruta eller liknande om _Visbys ringmur. ---

:::: #64 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Drottning _Margareta enade _Norden
::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #150--#151

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

- a) myndig
- b) fosterson
- c) union
- d) kröningsbrev

#1. son som fostras, växer upp,
hos annan än föräldrarna

#2. ett brev som bekräftar,
skriver om, en kröning

#3. en vuxen person som bestämmer
över sig själv

#4. ett förbund mellan länder

#2. _De svenska stormännen ville ha
drottning _Margaretas hjälp att
avsätta kung _Albrekt av
_Mecklenburg. _I vilka länder var
_Margareta drottning redan då? ---

#3. _Margaretas armé besegrade kung
_Albrekt och hans män, vintern
#1389. _Nämn en viktig konsekvens
av segern. ---

#4. _I _Norden var många av
regenterna släkt med varandra.
_Fyll i de namn som saknas i
släktträdet.

_Släktträd

a) _Kung _Valdemar _Atterdag

av --- får barnet:

b) _Drottning --- av _Danmark

c) _Kung --- av _Sverige får

barnet:

d) _Kung _Håkan av ---

e) _Margareta och _Håkan får

barnet: _Kung --- av _Norge och

_Danmark

#5. _Vad var syftet med

_Kalmarunionen? _Varför var

_Margareta en framgångsrik regent

i unionen? _Vad hoppades

_Margareta och stormännen på, tror

du? ---

::: #65 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Union eller inte?

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

s. #152--#153

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) rådgivare

b) bergsman

c) erövra

d) riksföreståndare

#1. styr riket istället för

kungen

#2. bonde som även var

gruvbrytare

#3. besegra, ta över med våld

#4. person som ger råd (till

kungen)

#2. _Kriegen med _Hansan kostade
mycket pengar. _Detta påverkade
alla i unionen. _Vem säger vad?
_Para ihop personerna a--d med
rätt pratbubbla #1--#4.

- a) _Bonden
- b) _Stormannen
- c) _Fogden
- d) _Kungen

#1. _Kung _Erik borde lyssna på
de svenskar som vill ge honom goda
råd!

#2. _Med mina nya utländska
fogdar ska nog skatterna från
bönderna komma in. _De svenska
stormännen går inte att lita på.

#3. _Hur ska vi orka? _Om vi ska
klara av att betala ännu mer skatt
måste vi plöja upp ännu en åker.

#4. _Kungen ska nog få vad han
behöver. _Jag har ordning på varje
bonde i trakten och hur mycket han
ska betala.

#3. _Två politiska partier kämpade om makten på #1400-talet. _Vad hette partierna? _Skriv rätt namn vid åsikterna.

a) _Behåll unionen! ---

b) _Sverige ska vara självständigt! ---

#4. _Skriv färdigt meningarna.

a) _Det parti som segrade till slut var ---.

b) _Ledaren för partiet hette då ---.

#5. _På uppslaget i boken nämns
flera personer. _Välj en av dessa
och ta reda på mer om personen.
_Sök i böcker och på internet. ---

::: #66 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Anfallet på _Sverige

::::::::::::::::::::::::::::::

s. #154--#155

#1. _Para ihop begreppen a--d med
rätt förklaring #1--#4.

a) belägra

b) armborst

c) rättegång

d) kätteri

#1. att inte tro på den rätta

(religiösa) läran

#2. omringa, blockera, innesluta

#3. skjutvapen som liknar en

pilbåge

#4. när en domstol avgör om en

person är skyldig till ett brott

eller inte

#2. _Varför ville den danske kungen
_Kristian __II hålla ihop unionen
med _Sverige? ---

#3. _Vilken blev _Kristina
_Gyllenstiernas uppgift efter att
_Sten _Sture den yngre hade
dödats? ---

#4. _De danska soldaterna belägrade
_Stockholm. _Hur slutade
belägringen? ---

#5. _Kristian ___II bjöd in till
fest. _Skriv färdigt meningarna.

a) _Kristian ___II lät sig krönas
till ---.

b) _Han bjöd in ---.

c) _De som hade avsatt ärkebiskop
_Trolle dömdes till ---.

#6. _Stockholm var belägrat i flera
månader. _Under en belägring kommer
inga varor in eller ut ur staden.

_Fundera över vilka problem som kan
uppstå. _Vad behöver man få in och
ut ur en stad, tror du? _Vad händer
med befolkningen? ---

#2. _Fyll i luckorna i texten.

_Stockholms blodbad inträffade år

---. _Det var kung --- som

bestämde vilka som skulle dödas.

_Tre grupper som dödades var ---,

--- och de styrande i ---.

#3. _Kung _Kristian __II ville

skrämma svenskarna och få dem att

lyda honom. _Vad hände i stället?

#4. _Varför var det svårt att hitta

någon som kunde leda svenskarna i

upproret mot _Danmark? ---

#67

#257

#5. _Vad får du veta om _Gustav

_Vasa i texten? ---

#6. _Vad tror du hade hänt om inte

_Gustav _Vasa hade valt att leda

_Sverige mot danskarna? _Hur hade

_Sverige sett ut i dag? ---

::: #68 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Källor

_Målningar som finns kvar från

medeltiden

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

s. #158--#159

#1. _Para ihop begreppen a--d med

rätt förklaring #1--#4.

a) kyrkomålning

b) spinna

c) slända

d) vagga

#68

#259

#1. säng för litet barn som kan
gungas

#2. redskap som användes vid
tillverkning av garn

#3. tillverka garn genom att
tvinna

#4. en målning i kyrkan

#2. _Albertus _Pictor har målat
många kyrkor och gett oss bilder
av medeltiden.

a) _Vad hette _Albertus _Pictor
från början? ---

b) _Varför tog han sitt nya namn,
tror du? ---

#3. _Markera det påstående som stämmer.

a)

#1. _Kyrkomålningar från medeltiden visar hur människor var klädda på medeltiden.

#2. _Kyrkomålningar från medeltiden visar hur människor var klädda när _Jesus levde.

b)

#1. _När vi tittar på _Albertus bilder i dag, ser vi exakt hur han målade dem.

#2. _När vi tittar på _Albertus bilder i dag, måste vi tänka på att färgerna har förändrats sedan de målades.

#4. _Varför tror historikerna att _Albertus _Pictor dog #1509? ---

#5. _Albertus målningar var stora
och kunde ses av alla människor i
trakten, när de besökte kyrkan.
_Även de som inte kunde läsa kunde
förstå bilderna. _Var målar eller
skriver vi i dag, när vi vill att
många ska se? ---